

ДИПЛОМАТИЈАТА И МАКЕДОНСКОТО

Д-Р ДЕНКО МАЛЕСКИ
(20.3.1991- 9.2.1993)

СТЕВО ЦРВЕНКОВСКИ (9.2.1993-6.7.1993)
(ПОТПРЕТСЕДАТЕЛ НА ВЛАДА И
ВРШИТЕЛ НА РАБОТИТЕ МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ)
(6.7.1993-23.2.1996)

Д-Р ЛЉБОМИР ФРЧКОСКИ
(23.2.1996-29.5.1997)

Д-Р БЛАГОЈА ХАНЦИСКИ
(29.5.1997-30.11.1998)

АЛЕКСАНДАР ДИМИТРОВ
(30.11.1998-30.11.2000)

Д-Р СРЃАН КЕРИМ
(30.11.2000-13.5. 2001)

СЛОБОДАН ЧАШУЛЕ (30.11.2001-
1.11.2002)

Д-Р ИЛИНКА МИТРЕВА (13.5.2001-
30.11.2001 и 1.11.2002- 26.8.2006)

АНТОНИО МИЛОШОСКИ
(АКТУЕЛЕН МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ НА РМ)

Дипломатијата на Република Македонија има остварено исклучително голем број значајни активности во меѓународната заедница. Сите тие се резултат на новата глобална концепција на самостојната надворешна политика на македонската држава. Нејзината

стратегија е дефинирана и се остварува од денот на самостојноста и сувереноста - 8 септември 1991 година, кога повеќе од 96 проценти од вкупното население на референдум се изјасни за суверена, самостојна и демократска држава Република Македонија.

Од книгата на Пандил
КОСТУРСКИ

БАЛКАНСКИ СОЈУЗ ОД 1912-13 ГОДИНА, ПЕТАР I, КРАЛ НА СРБИЈА, ФЕРДИНАНД I, КРАЛ НА БУГАРИЈА, ГЕОРИОС I, КРАЛ НА ГРЦИЈА, НИКОЛА, КРАЛ НА ЦРНА ГОРА.

По долготрајна јавна и тајна дипломатско-политичка игра, протезирана од Русија и од Австро-Унгарија против Турција, меѓу 13 март и 18 октомври 1912 година, беше склучен четворен Балкански сојуз против Турција меѓу Србија, Бугарија, Грција и Цр-

на Гора за почнување балканска војна со цел, главно, за земање на македонската територија. Во војната против Турција сојузниците ги користеле Македонците за првите борбени редови, како топовско месо, бидејќи биле мобилизирани во трите сојузнички армии.

Кој успеал да се исели, се спасил од смртта. Воените операции против Турција траеле од 8 октомври до 4 декември 1912 година, кога било склучено примирјето. Македонија била поделена на три окупациони зони.

Српските, грчките и бугарските окупациони власти веднаш се зафатиле со формирањето на привремени воено-полициски управни апарати на теренот кои ги окупирале нивните војски, кои сееле терор и страв. Незадоволни од воениот план - Србија со седумте, Грција со трите и Бугарија со четирите окрузи, на 29 јули 1913 година, почнале меѓусојузничка војна, како Втора балканска војна, но сега само за нова делба на македонската територија. И тогаш, оној од Македонците кој не успеал да емигрира, морал повторно да војува на првата борбена линија, брат против брат, мобилизирани во војските на сојузниците - Србија, Грција и Бугарија. Во Македонија се правеле големи погроми над македонското население. Масовни убиства, пљачкосувања, горења на куќи, силувања; според Карнеџиевата комисија од 1913 година, која извршила распит за овие случаи на теренот, сите три окупаторски страни во Македонија извршиле масовни погроми и репресалии над македонскиот народ.

Оваа трагедија на македонскиот народ и на националните малцинства во Македонија била причина за масовни иселувања на цели македонски семејства, а на нивните места биле населу-

МАКЕДОНСКИОТ НАРОД - ЖРТВА НА ЕКСПАНЗИОНИСТИЧКАТА ПОЛИТИКА НА СОСЕДИТЕ

вани Срби, Бугари и Грци. Откако, врз основа на Букурешкиот договор во јули-август 1913 година, Вардарскиот дел од Македонија останал во составот на Србија, Пиринскиот во составот на Бугарија, Егејскиот во составот на Грција, почнал од корен да се менува севкупниот живот на македонскиот народ и на малцинствата. Заземајќи го централното подрачје на Балканскиот Полуостров, со 66.474 км², според турскиот статистички попис од 1905 година, овој многу важен крстопат, уште од најстарите времиња, ги привлекувал вниманието и аспирациите на соседните земји, но и на европските сили за наметнување своја доминација. И така, наместо да стане мост кој ќе ги поврзува Истокот и Западот и нивните култури, традиции, економии и идеи, територијата на Македонија била изложена на перманентни желби и апетити, исклучителни искушенија, протерувања, бегства, иселувања, присилни миграции.

Македонската територија, како воен плен, по километри квадратни е поделена вака: македонската територија е поделена на четири дела и тоа - Грција добила 34.356 км², Србија добила 25.713 км², Албанија добила 800 км², а Бугарија добила 6.798 км². Територијалните добивки биле поврзани со желбите на новите газди да ја испразнат територијата од македонско население и да го раселат. Следните два примера од однесувањето на Србија и на Грција тоа го прикажуваат најсликовито.

По 1830 година апетитите на Турција, Грција и на Србија нагло се зголемуваат. Едните за да ги избркаат, иселат Македонците, а другите да ги користат како војници, божем за нивно ослободување од Турците, а всушност за заземање на македонската територија. Турција, незадоволна од процесот на распаѓањето на Отоманското царство и од излегувањето на Грчкото кралство како независна држава со благослов на Русија и на Европа, а за да ја зачува во посед македонската територија, почнува со забрани на македонските цркви и училишта, со цел Македонците да бегаат и да ја испразнат територијата. Грција незадоволна поради тоа што со Протоколот од 22 март 1829 година, потпишан во Лондон, и со новата Лондонска конвенција од 3 февруари 1830 година, со граница на северната линија Ерта-Волос, доби само 18.000 км² територија, почнала процес на погрчување преку грчкопатријаршиското духовно владеење над Македонците, со цел да создаде незадоволство, односно празнење на територијата и нејзино проширување колку што е можно понасевер.

Србија, незадоволна поради тоа што не добила независна држава, туку само автономна позиција во рамките на Отоманското царство, користејќи ги пра-

вата кои ги добила со султановиот Хатишериф, објавен во 1830 година, со кој Србија добила целосна внатрешна самоуправа, право да подигнува цркви, училишта, болници во своето кнежевство, масовно ги примала православните, кои се иселувале од македонската територија, барајќи слобода на верата. Од друга страна, пак, Србија нив ги обучувала за војување и борба против Турција, со цел да ја освои македонската територија. Таа многу мудро ги помагала Македонците против грчките фанариоти, меѓутоа за свои српски цели, а со тоа се здобила и со целосна руска заштита на српските цели.

Експанзионизмот во меѓународните односи претставува потреба и желба за ширење на својата територија. Целите можат да бидат економски, стратешки, национални и историски, во разни меѓусебни комбинации. Надворешната по-

Наместо да стане мост кој ќе ги поврзува Истокот и Западот и нивните култури, традиции, економии и идеи, територијата на Македонија била изложена на перманентни желби и апетити, исклучителни искушенија, протерувања, бегства, иселувања, присилни миграции. Македонската територија, како воен плен, по километри квадратни е поделена вака: македонската територија е поделена на четири дела и тоа - Грција добила 34.356 км², Србија добила 25.713 км², Албанија добила 800 км², а Бугарија добила 6.798 км².

литика на Србија е карактеристичен пример на политика со експанзионистички цели. Таква евидентна е желбата на српската буржоазија, да ги толкува стремежите на Македонците за ослободување од туѓата власт како задача на српската држава да игра улога на пиомонт т.е. да ја заземе македонската територија. Паролата на национално ослободување била силен мотив за српските народи за експанзионистички цели: ставот кон Македонците бил неприкриено денационализаторски и поробувачки. Голем дел од српските граѓански политичари имале слична концепција за создавање на "Јужнословенска" држава, која за нив претставува оваа или онаа верзија на проширена "Голема Србија".

Ваквиот став бил причина за недоверба меѓу тогашните југословенски

ориентирани претставници на Хрватите, Словенците и на другите народи и корен на недоразбирањата, кои ја нагризуваа државата создадена во 1918 година, и распаѓањето на поранешната авнојска Југославија во 1991 година. Македонскиот народ постојано бил жртва на експанзионистичката политика на соседните држави. Ниту денес не може да се негираат експанзионистичките желби на политичките кругови во некои од соседните држави на сметка на македонската територија. За водењето на експанзионистичката политика, Грција не заостанувала зад Србија. Таа од 18.000 км², колку што имала територијата во 1828 година, во 1912 година се проширила на 63.211 км², а денес е проширена на 129.880 км². Територијалните аспирации на Бугарија кон Македонија не заостануваат зад српските и зад грчките и се потпираат врз нејзините видувања на т.н. национално прашање, кои поаѓаат од тоа дека не постои македонски народ и дека сите жители на Македонија се Бугари, па поради тоа сметаат дека и македонската територија природно е дел од Бугарија. Иако сè уште постојат експанзионистички цели, прикриени или јавно искажани, мора да се истакне дека во денешно време таквата политика тешко може да се реализира. Секој обид за присоединување на странска територија се смета за агресија, а неа не може да ја оправда ни една причина. Економските и стратешките причини ја губат поддршката на демократското мислење, додека историските се сметаат за опасни и ирационални.

Со оглед на важноста на националното самоопределување, моментно само националните причини можат да добијат некоја поддршка, ако навистина се работи за такви, а не за националистички фалсификати. Меѓутоа, бидејќи граничните области најчесто се етнички нехомогени, експанзионистичкиот стремеж за приклучување на деловите од сопствената нација од странство најчесто би значел вклучување во својата држава и на национално странско население кое живее во тие области. А тоа е и голем ризик за судир. Затоа решението се бара во гаранциите на положбата на националните малцинства, во обезбедувањето на сите граѓански и политички права и во заштитата од денационализацијата. Така, може сосема да се избришат разликите меѓу животот во национално "својата" и во национално "туѓата" држава, а со тоа да се отфрлат и последните аргументи за експанзионизмот, кој секогаш бил опасен за добрососедските односи.

Аргументи за асимилационо - дискриминаторските процеси за демекдонизација, во периодот на турското - политичко и грчкото - патријаршиско

духовно владеење, може да се најдат во извештаите на руските конзули во Битола, Солун и во Скопје, и во соопштеноста од руските конзуларни агентства во Серес, Кавала и во Лариса. Вниманието на руската дипломатија кон настаните на Балканот по Кучук-кајнарџискиот мир уште повеќе се зголемило откако Русија го добила правото да го застапува и да го заштитува христијанското население пред Високата порта. Тоа било причина за потребата Русија да отвора свои дипломатски претставништва во Османлиската империја - амбасада во главниот град на Империјата, а конзулати, вицеконзулати и конзуларни агентства во поголемите градови. Во таа смисла Франција прва отворила свој конзулат во Солун уште во 1688 година, а Англија во 1715 г., односно во 1722 година. По нив, во 1743 го-

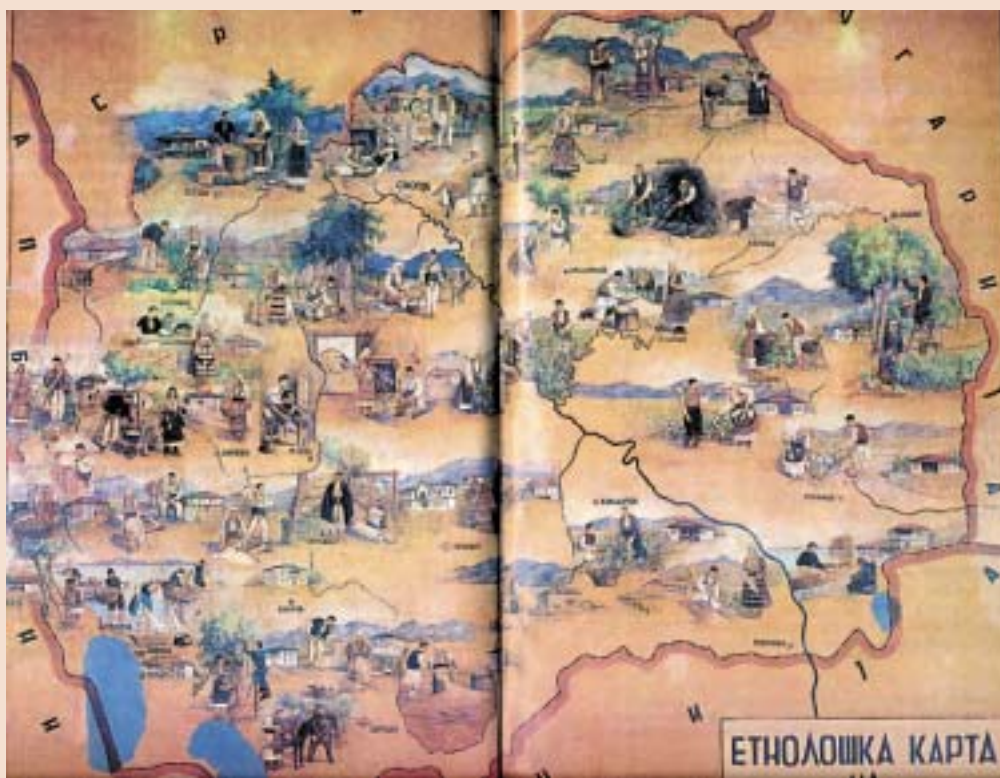
нерален конзулат за цела Македонија. Што се однесува до Битола, таму ситуацијата е обратна. Во Битола, во 1860 година се спомнува руски конзулат, кој во 1881 година е намален во вицеконзулат, на што се жалел рускиот дипломат Л. Њаг, тогаш назначен за нов руски вицеконзул во Битола.

Всушност, руските конзулати, вицеконзулати и конзуларни агентства се основале во градовите на Македонија каде што порано веќе биле отворени слични дипломатски претставништва на англиската, француската, австро-унгарската и другите европски дипломатии. Во периодот од 40-тите години на XIX век па сè до 1862 година како руски вицеконзул во Солун, а потоа како конзул се спомнува Ангел Мустакиди. Во 1872 година Н. Јакубовски се спомнува како руски конзул во Солун, од 1874 до

сија или во служба на руската влада. Потоа следувале конзулските извештаи на Мустакиди за тешката положба на македонскиот народ под двојното турско (политичко) и грчко (патријаршиско, духовно) владеење, за развојот на трговијата и занаетчиството, за одразот на турските реформи во Македонија, за зголемените даноци и давачки во корист на турската држава и Цариградската патријаршија, за дејноста на "диомгерондијата" т. е. на солунската црковно-училишна патријаршиска општина во тоа време, за развојот на школството, просветата и сл.

Во таа смисла, во еден од конзулските извештаи, на едно место е истакнато дека "во Солун данокот за христијанската раја со ферман е определен на 45.000 пијастри" (турска лира - 100 пијастри). Меѓутоа, се собралe повеќе од 60.000 пијастри, бидејќи данокот се барал од децата на 12-годишна возраст до најстарите. Во еден друг дипломатски извештај интерес предизвикувал предлогот, како што е наведено, "на рускиот поданик Наум Сидо", жител на град Битола, затоа што тоа би имало одличен ефект кај христијаните. Барањето на Сидо е поткрепено со постоењето во Битола на странски дипломатски претставништва и на силна римокатоличка мисија на лазаристите. Поради ова Сидо истакнал дека "самото присуство на руски конзулат би им влевало доверба на христијаните за да ги задржи во тешките услови да не молат за заштита од странските политички или црковни мисии, која молителите би ја добиле само преку својата духовна зависност. Своето барање Сидо го оправдувал уште со неколку факти - прво, со појавата исламизираната раја, и скришум во своите домови да ја исповеда христијанската вера; потоа, со сè посиленото влијание среде македонскиот народ на лазаристичката мисија; со однесувањето на грчкиот битолски патријаршиски митрополит "кој понекогаш толку многу претерувал во своите барања кон своето стадо што верниците полека оделе во друга црква" и сл. Во врска со тоа, рускиот вицеконзул во Солун А. Мустакидис му пишувал на рускиот ополномоштен пратеник во Цариград, Бутенев, дека "тоа се мотивите поради кои нашиот сонародник сака да се отвори руска конзуларна агентура во неговото родно место. Самото присуство на руски конзулат ќе им влева доверба на нашите истоверници, а шефовите на разни цркви ќе ги принуди да бидат повоздржани".

(продолжува)

ЕТНОЛОШКА КАРТА НА НР МАКЕДОНИЈА

дина во Солун конзулат отворила Венеција, во 1778 година Шведска, Германија, Данска, Неапол и Дубровник; тогаш, со извесно задоцнување, руската дипломатија отворила свој вицеконзулат во Солун, во 1796 година.

Значи, во Македонија руски конзулат најрано бил основан во Солун, потоа во Битола и во Скопје. Покрај тоа, руски конзуларни агентства биле основани во Серес, Кавала и во Лариса. Рускиот дипломатски претставник во Солун до 40-тите години на XIX век се спомнува како вицеконзул, од 1859 година како конзул, а од 1880 година како генерален конзул, што значело нешто како Руски

1876 година тоа бил Николај Александрович Иларионов. Од 1876 година Н. Скрајабин се спомнува како руски генерален конзул во Солун, а од 1880 година до смртта тоа бил Иван Стефанович Јатребов. Во конзуларните извештаи на рускиот конзул А. Мустакиди, архивски материјали кои ги имаме најмногу на располагање во овој момент, рускиот конзулат во Солун, прв пат се спомнува во 1847 година во кореспонденцијата на конзулот со познатиот македонски ранопреродбеник и културно-општествен работник архимандритот Анатолиј Зографски, кој најголемиот дел од својот живот и дејност го поминал во Ру-